

**ТВОРЧИЙ ПАРАДОКС Г.К. ЧЕСТЕРТОНА В РОМАНІ
«ЛЮДИНА, ЩО БУЛА ЧЕТВЕРГОМ»**

Перенчук О.З.

*старший викладач кафедри української та іноземних мов
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя
м.Тернопіль, Україна*

Незважаючи на авторську різносторонність, наше сприйняття характерної літературної манери автора може впливати на розкриття змісту. Якщо Честертон зазвичай вважають творцем детективів, не дивно, що читачі вважають *Людину, що була Четвергом* ще одним прикладом його детективної творчості. А оскільки головним героєм роману є детектив, то ми інстинктивно розглядаємо даний твір як детективний роман. Однак, структуралізм Тодорова демонструє нам якими різними є роман Честертон і типове детективне оповідання. Протягом першого прочитання сама історія привертає увагу читача. Друге читання дозволяє краще оцінити персонажів. Третє читання проникає у вивчення стилю і методу Честертон. Важко сказати, скільки разів потрібно прочитати *Людину, що була Четвергом*, щоб вичерпати всі можливості тексту.

Без жодного сумніву, Гілберт Кіт Честертон є геніальним письменником і доказом цьому буде аналіз структури його відомого твору *Людина, яка була Четвергом*. Роман Честертон порушує правила Тодорова [3, с. 20-28]. Точніше, лише одне з правил обов'язково виконується: звинувачений, загадкова особа на ім'я Неділя, є важливим персонажем. І хоча *Людина, що була Четвергом* має певну схожість з детективом, цей твір є чимось цілковито іншим. Це, без сумніву, щось нечуване і небачене. Тодоров вважає, що справжні шедеври ламають правила. Це є частиною того, що робить літературні шедеври особливими. Тодоров пише у «*Поетиці прози*»: «Можна було б сказати, що кожна знаменита книга свідчить про існування двох жанрів, наявність двох норм: тієї, що домінувала в попередній літературі і яку порушив даний твір і тієї, що дана праця створила» [4, с. 43]. Хіба не це здійснив Честертон?

Досить часто критики порівнюють Честертон з Кафкою. Вони були сучасниками, які захоплювались енігматичним аспектом реальності. Вони обидва вважали, що звичайні люди є до деякої міри чужинцями у цьому світі. Для них світ має казкову (фантастичну) рису. Проте, ідея Честертон про світ як «сон» відрізняється від ідеї Кафки, оскільки для першого цей сон «приємний і чудовий», якщо його належним чином розглядати, а для другого нереальність життя лежить на дні страшного мороку і загроз. Якщо Кафка вочевидь сприймав творця світу як духа зла, то Честертон уявляв силу добра. Тому зовсім не дивно, що Jonathan Lethem у своїй передмові до Modern Library edition роману називає Честертон анти-Кафкою [2]. Проте вдумливий читач може побачити, що Честертон створив щось більше ніж звичайне детективне оповідання про злочин. Його на перший погляд

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

простий стиль приховує складну багатогранність. Чим більше зусиль докласти до розуміння роману, тим більшою буде винагорода. Честертон є майстром своєї справи і підтвердженням цьому є вивчення структури даного роману.

На перший погляд, вирішальною структурною рисою детективного роману є те, він містить дві історії: історію злочину та історію розслідування. Честертон, здійснивши творчий парадокс, обходить без злочину. Його детектив Габріель Сайм зовсім не розслідує злочин. Сайм намагається знешкодити банду анархістів, але жоден злочин не здійснюється в романі, окрім незначного правопорушення в кінці твору, коли Неділя на слоні втікає із зоопарку. Чи може відбуватись розслідування без злочину?

Однак, варто зазначити, що очевидний зв'язок між *Людиною, яка була Четвергом* і детективною літературою – в тому, що в романі йдеться про детектива Скотланд Ярду. Сайм є уособленням збереженням соціального порядку і людського життя, тоді як його кримінальний опонент втілює анархію, тероризм і загибель невинних. Щоб привернути увагу колег і допомогти впіймати Неділю, Сайм кричить: «Зупиніть злодія!» [1, с. 153]. Все це є елементами детективного твору. Останні розділи детективного оповідання обов'язково пояснюють те, що відбулося в перших. Наратор історію не пояснює наперед. Ми повинні зібрати ключі. У *Людині, яка була Четвергом* ці ключі не є показниками просто співвідношень, до яких апелює Тодоров у правилі 7 для детективної літератури, автор-читач, злочинець-детектив [3, с. 128]. Оскільки детектив Сайм здається повільніше ніж читач дізнається про те, що всі члени Центральної Ради Анархістів насправді виявились замаскованими детективами. Фактично, схоже на те, що всі детективи повільно ідентифікують Неділю і дізнаються, що він є начальником Нової Детективної Служби – людиною, яка приймала їх на роботу. Незважаючи на це, читач може проводити розслідування одночасно з Саймом. Читачеві не надано жодної інформації наперед. Це нагадує структуру детективного трилера, як її описує Тодоров [4, с. 90]. Читач повинен чекати і читати, щоб дізнатись хоча б, чи вийде живим Саймон. В кінці, правда, в Саймана наступає якесь просвітління, яке необов'язково поділяє читач.

У який відділ книгарні помістив би наш уявний продавець *Людину, що була Четвергом*? Чим довше він читав би книгу, тим ставав би менш впевненим у її правильному розташуванні. Чи є це особливим високим мистецтвом, яке називається література? Чи це є детективна література? Чи це таємниця? Пригодницький роман? Філософія?

Чи можуть допомогти тут критики? Якщо наш уявний продавець вирішить звернутися до критиків за допомогою, чи допоможуть вони? Роман-загадка. Схоже на те, що критики самі сперечаються між собою на рахунок класифікації роману Честертона.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chesterton, G.K. "A Defence of Detective Stories." *The Defendant*. New York: Dodd, Mead, 1902. Reprinted in *The Art of the Mystery Story: A Collection of Critical Essays*. Ed. Howard Haycraft. New York: Simon and Schuster, 1946.
2. Lethem, Jonathan. Introduction. *The Man Who Was Thursday*. A Nightmare.

By G.K.Chesterton. 1908. The Modern Library edition. New York. Random House, 2001.

3. Todorov, Tzvetan. The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre. Trans. Richard Howard. Ithaca: Cornell UP, 1975.

4. Todorov, Tzvetan. The Poetics of Prose. Trans. Richard Howard. Ithaca: Cornell UP, 1977.

ФРАНКОМОВНА КУЛЬТУРА У ТВОРЧОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА В.С.МОЕМА

Чорній Р. П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
кафедра романо-германської філології*

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, Україна

Франкомовна культура є невід'ємною частиною художнього доробку англійського письменника В. С. Моєма, адже в якійсь мірі зумовлена біографією письменника. Франція відігравала особливу роль у житті В. С. Моєма. Майбутній митець народився в Парижі, французька мова – мова, якою хлопчик від народження спілкувався 10 років (лише після смерті батьків він переїжджає до Великої Британії, починає вивчати англійську мову). Американський біограф Дж. Мейерс переконаний, що сам факт народження В. С. Моєма у Франції, не тільки допоміг В. С. Моєму досконало вивчити французьку та англійську мови, а водночас прищепив йому два способи сприйняття світу, дві концепції свободи, дві точки зору, що в свою чергу наклало відбиток на життєвий та творчий шлях письменника [3].

Французька культура і творчість В. С. Моєма мають деякі спільні риси, «пов'язані з елегантністю, вишуканістю і витонченістю»[1]. В. С. Моєм, хоч і був британським письменником, проте жив і працював у Франції, де його творчий шлях і був найяскравішим і найпродуктивнішим.

В. С. Моєм часто описував французьке життя і культуру у своїх творах, що дало йому змогу передати читачам атмосферу Франції та її суспільства. У його творах часто присутні описи французької гастрономії, вина, культури розваг і моди, що робить його книжки популярними в любителів французької культури. Також, спільна риса французької культури і творчості В.С. Моєма – це увага до деталей, прагнення до досконалості та краси. Він описує прекрасні образи героїв, їхні манери та одяг, що створює в читача відчуття гармонії та естетичного задоволення.

Однак, зазначимо, що, незважаючи на те, що В.С. Моєм дуже високо оцінював французьку культуру, він також був критично налаштований до деяких аспектів французького суспільства, наприклад, до бюрократії та дворянства. У своїх творах («Видимість і дійсність», «Жиголо і Жиголетта» та ін.) він часто описував героїв, які